

Pakita Balerdi Ondarza

*Tolosa,
Gipuzkoa
(1942)*

Aurkibidea

Biografia

Bedaioke Eletxe baserrian jaioa. Aita bertakoa zuen, eta ama Zumizketakoa. Sei senidetan bosgarrena izan arren, etxean lan asko egin behar izan zuen. Ahizpa zaharragoak neskame joan ziren, eta amari etxeko martxa eramaten lagundu zion gazte garaian. [Joxe Mari Zulaika 'Paskualsoro'](#) segalari eta harri-jasotzailearekin ezkondu zen, jaiotetxera.

Zintak

TOL-027

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artetxe, Miren
- **Data:** 2010-06-17
- **Iraupena:** 31 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Baserriko lanak

- **Erref:** TOL-027/003
- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 00:03:06. **Bukatu:** 00:04:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Baserriko lanak aipatzen ditu. Behiak eta ardiak zituzten baserrian, eta haiek gobernatzen laguntzen zion anaiari. Ardiei ume egiten laguntzen eta gaztak egiten ibilia da.</p>

Transkripzioa

- Behietan ta, ardik´e jexten´e bai ta.
- Ardiik izaten zenuten etxen?
- Bai. Anaiak... ibiltzen zan. Ta anaiak laguntzen, [udara biden] behintzat. Ta denetan eitten, ahal genduna eitten.
- Anaia...
- Arkumek...
- Bai, esan, esan.
- Arkumek jaiotzen zienen, erreparoa juten giñen, ta haik eiñazi´e bai ta gaztak ein ta...
- Hoi txabolan bertan?
- Ez, hemen, etxen. Hemen, etxean gaikalden gendun txabola, ardik eukitzeko borda, ta han eukitzen giñuzen ardik. Etxen.
- Eta arkume iten laguntzea...?
- Arkume iten laguntzea gauen´e juten giñen.
- Nola izaten zan hoi?
- Hoi, fila hartu ta juten giñen bordaa, ta umea itten ari zan eo ez zan ikusi ta eitten ari baldin bazan, heldu hanketatik eta kendu.

2. Arropa garbitzea

- **Erref:** TOL-027/005
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:04:45. **Bukatu:** 00:05:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

<p>Arropa garbiketa. Urik ez zuten etxean, eta errekatik hartu behar izaten zuten. Arropak balde batean garbitzen zituzten, xaboi eta lixibarekin. Gero, askan urberritzen zituzten.</p>

Transkripzioa

- Erropa nola garbitzen zenduen?
- Ure... Beno, nik... batzuk... Ama zanak nereak-eta zea baten, hola, zulo baten eo balde haundi baten egosten-ta jartzen zittuen. Baiña nik neonek [...] ure ekarri, ur beroakin, jaboiaquin, garbitzen giñuzen. Ta lejia bota pixka bat [mantxa zeukena] ta garbitzen giñuzen. Ta gero garbittutakon, burun hartu ta eramaten giñuzen askaa garbitzea, eo akklaratzeta. Nola ure asko behar baizan akklaratzeko, harrea juten giñan.
- Eta etxen bertan nun garbitzen zenduen arropa hura?
- Pregaderan. Pregaderan. Balde baten jarri arropak, ta itxen, hala garbitzen giñuzen.
- Ta maindireak edo arropa zuria ta...?
- Bai, bai, hoik´e bai. Lehenago egosi itten zittuen hoik. Nik neonek ez nittun /enittun/ hoik ezautu. Hoik ez.
- Zuen amak-eta bai, baiño...
- Bai, bai. Nere amak-eta bai, baiño nik ez, nik ez nun ezautu. Nik bestaldea, jaboiaquin ezautu nun, nittun.

3. Ardiki eta gazta faltarik ez

- **Erref:** TOL-027/007
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:06:01. **Bukatu:** 00:07:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Baserrian ardiak zituzten, eta, beraz, beti izaten zuten ardikia, gazta... Udazkenean, aitik sardina zaharrak eramaten zituen etxera. Oilo asko izaten zen baserrian, eta arrautzak azokan saltzen zituzten. Ateratako diruarekin, amak jakiak erosten zituen: kafea, arroza, azukrea, olioia...</p>

Transkripzioa

- Zu txikiya ziñala, 13 urte inguru zenituela, nahiko jan bazan?
- Beno, guk ez deu hola gosea ezautu, nola [bagenduzkiun] ardik etxen, beti eo ardikie... Gero, gazta´re urte guztiko eitten gendun, ta, hola, gose-gosea ez. Ez hola oain bezelako aukerik, baiño goseik ez gendun ezautu. Aitte zanak´e sardin-zaharrak udazkenen ekartzen zittun kaja pare bat eta hala moldatzen giñan. Arrautzekin, lehen esan deuna, arrautza izaten zan ta hola.
- Arrautzak ez zian Tolosan saltzeko gordetzen?
- Bai, baiño ordun oillok asko egoten zien etxen ta denetako allegatzen zan ordun.
- Bedaion esan baitie...
- Bai, Tolosaa. Bai, ni baiño zaharragok. Baiño nik neonek ez det

hortaiñoko... holako mixerie zeatu, ezautu. [Hola... mixerie ezautzeko].
Lehen zaharrak hori ezautuko zuen, baiño... Guk´e bai, guk´e saltzen
zittun amak Tolosaa eamanda, ta asteko kafea ta gauzek ekartzen zittun;
arrozak eta, behar zienak, azukre ta olio ta hoik ekartzen zittuen.

4. Bazkaritan, babarruna eta patata

- **Erref:** TOL-027/008
- **Iraupena:** 0:00:58. **Hasi:** 00:07:16. **Bukatu:** 00:08:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

<p>Bazkaritan, babarrun gorria jan ohi zuten jeneralean. Patata egosia
ogiarekin zopa eginda ere jaten zuten. Tolosatik ekartzen zuten fruta.</p>

Transkripzioa

- Ta, gaiñontzen, eguneroko bazkaria normalen ze izaten zan?
- Hemen normalen ordun babarruna, gorrie. Babarruna. Hoi bai. Ta geo,
baba beltxa´re bai, gari tarten eitten zan, ta ekarri´re itten zan baba [txuri-
beltxa] zan hoi. Baiña normalen babarruna. Babarruna. Ta geo, patatak, ez
oain bezela porruekin eo edozein berdurekin nahastuta, patatak, egosita
izaten zien, zopa batzuk in ta hala jaten genittun. Ta geo baratxuri-zopa.
- Ta patatak nola iten zenituen?
- Patatak egosi ta geo zopa batzuk iten genixkon guk.
- Nola zopak?
- Ogie bota gaiñetik, haikin jateko. Anaiai asko gustatzen ta aitte zanaí´e
bai. Ta hola. Geo gazta ta Tolosaa juten zanen fruta pixka bat ta hola.

5. Ardi-gazta nola egiten zuen

- **Erref:** TOL-027/009
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:08:14. **Bukatu:** 00:10:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Ardi-gazta nola egiten den azaltzen du. Esnea jetzi berritan egin behar
izaten da gazta, esnea epela dagoen artean. Gatzagia bota eta epelean uzten
zen, su-ondoan. Gero malatsarekin jo. Malatsa gorostiarekin egindako egur bat
izaten da, mamia nahasteko erabiltzen dena. </p>

Transkripzioa

- Gazta zeorrek ein izan dezu sekula?
- Sekula? Bai!
- Majiña bat aldiz...
- Eindako diruk baneuzke...! [Ondo] egongo giñeke gizona ta biok.
- Nola iten zenuten gazta?
- Gazta, ba, esnea ekartzen zun ta barreñoi bat jartzen gendun ta pasatu

pasadoreakin, gaiñean trapu zurie jarrita. Gatzagie bota hurruna ta epelen su-ondon ondon jartzen gendun gazta, zea, pertz hoi, epelen egoteko. Epela behar zun. Ta geo, hartzen zunen, malatsakin jo. Malatsa ez dakit badakizun. Egur bat izaten da malatsa, jotzeko. Ta harrekin jo ta pixkaten utzi. Ta geo, mamie eskukin biltzen gendun alderdi batea.

- Malatsa ze izaten zan?

- Malatsa, ba, gorostikin eindako egur bat. Hiru eo lau adar izaten zittun, ta, hola, okertu ta zean sartzen zaixkion txulon, zeak, puntak.

- Txulon sartu o lotu?

- Lotu, lotu. Ta txulon´e bai, txulon´e sartuta´re bai. Txulon sartuta´re... ta han lotuta. Hure da malatsa.

- Zuen anaiak ekartzen zun etxeaiño esnia gazta iteko?

- Bai, marmittekin, marmittekin ekartzen zun, bizkarren.

- Jetxi berritan, ezta?

- Bizkarren. E?

- Jetxi berritan ekarriko zun.

- Bai, jetxi ta segittun. Hori epelen in beharreko gauza da ardi-gazta.

- Ta gatzagia farmazitik ekartzen zenduen?

- Ez, ez, arkumeana. Arkumeana. Kuratutzen zuen ta kuratutakua normalen ibiltzen gendun.

- Eta, ordun, gatzagia bota. Ta hua noiz antzematen zaio punttun daola?

- Ba, hamabost bat minitu. Holakon bat, ezta? Normalen, hamabost bat minitu.

- Joxe Mari: Gero bihetzakin...

- Geo behatzakin´e bai. Geo, asko xamar hartu ezkeoz´e gazure ateatzen hasten zitzaion zeai, mamiei. Erreza zan ateatzen.

- Geo mami hura eskuz biltzen zenduen?

- Biltzen nun, bai. Hola, hartu xuabe-xuabe, ta bea etortzen zan tiraka baztarrea.

- Ta gero harekin?

- Harrekin, moztu kutxilloakin ta trozok, zea, ontzin sartu ta [fin].

- Kutxilloakin mozten zenduen?

- Bai, kutxilloakin moztu. Kutxilloakin.

- Ez zan egurrezkoa o...?

- Ez, ez, oain daon [paletaik]... oain pala batekin´e moztutzen due, baiño guk kutxilloakin. Hoik kantidad asko itten dittue ta diferente eitten gendun guk.

6. Gazta egiteko tresnak

- **Erref:** TOL-027/010
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:10:46. **Bukatu:** 00:12:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko tresnak

Laburpena:

<p>Gaztak egiteko egurrezko moldeak erabiltzen zituzten. Prentsa nolakoa zen kontatzen du.</p>

Transkripzioa

- Ta moldek-edo izaten zenituen, ontzik?

- Moldek bai. Moldek bai. Aurrena, aurrena egurrezkoakin aritzen giñen,

eskuz dena. Baiño geo makina bat ekarri gendun egurrezkoa ta harrekin sartu molden ta eitten giñuzen. Baiño eskukoakin ein behar dezu /behazu/ zeorrek [...], haik eta gazurek denak kendu bitarten, eta ontzin utzi hurrungo otordue bitarten. Ta geo ordun ateatzen zan zumitze. Kendu ta sekatzan jarri.

- Eta gero ekarri zenduen prentsa?

- Prentsa, bai, egurrezkoa.

- Nolakoa zan?

- Nolakoa? Ba, nola esplikatuko dizut nik? Hola, barra bat beheran. Beno, beheran hankak; ta geo barra bat gaztak jartzeko. Gureak zittun hiru — hiru, ez dakit lau zittun—egurrek, hola, goitik behera sartu ta geo gazta sartzen zendun azpin. Ta geo burni batzuk zittun hola tiran jartzeko, ta harrie jartzen giñun burni haitan karga eukitzeko, [...], gazure ateatzeko. Hala itten gendun gazta.

- Eta zenbat denboran eukitzen zan?

- Goizen in ta iluntzen atea. Ta illuntzen eindakua goizen atea. Ta gatzetan 'e igual. Gatza ontzi baten jartzen gendun, gatza hartzeko. Ta goizen itten zana iluntzen atea, ta illuntzen itten zana goizen atea.

7. Gazura, txekor eta txerrientzat

• **Erref:** TOL-027/011

• **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:12:18. **Bukatu:** 00:12:53

• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

• Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Gazura txekorrei eta txerriei ematen zien. Animaliak irabazi egiten omen du gazura hartuta.</p>

Transkripzioa

- Ta gero, gazura ibiltzen zenduen zeozertako?

- Bai, txekorrari ematen giñon ta txerriri're bai. Denari. Oso gustora jaten zuen hure.

- Txerriri eo txerrikumeei?

- Beno, txerrikumek zienen, txerrikumeri. Baiño txerri... txerrikumek ez zienen, txerriri, letxonai, bai. Ta txekorrari're bai.

- Gustora?

- Bai, oso gustora. Harrek diferentzi haundie eitten die animaliri.

- Bai? Zertan antzematen zaio o?

- Antzeman. Gizendu ta ondo irabazi. Hure gauza ona da gazure.

8. Gazta ontzea

• **Erref:** TOL-027/012

• **Iraupena:** 0:01:53. **Hasi:** 00:12:53. **Bukatu:** 00:14:46

• **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

• Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Gaztak nola ketzen diren kontatzen du. Altzaren eta gereziaren egur hezea erabili ohi zuten gaztak ontzeko. Egur klasearen arabera, gaztak kolore argiagoa edo ilunagoa hartzen zuen. Haritzaren eta pagoaren egurrarekin egindako keak gehiegi iluntzen zuen.

9. Txikoria, gaztari kolorea emateko

- **Erref:** TOL-027/013
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:14:46. **Bukatu:** 00:16:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Txikoria ere erabiltzen zuten gaztari kolorea emateko. Gaztak ketzea baino arrisku eta lan gutxiago du txikoriarekin igurzteak. Gaztak ahalik eta toki freskoenean eduki behar izaten dira. Haizea txarra da gaztarentzat: harrotu eta pitzatu egiten du.

10. Gazta-ustela eta gazta-manteka

- **Erref:** TOL-027/014
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:16:46. **Bukatu:** 00:18:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Azkena egiten ziren gaztak "zakarragoak" izaten ziren; hondarrekin egiten zirelako. Euli batek gazta ukituz gero, gaztari harra hazten zitzaion, eta har horiekin usteltzen zen gazta. Erdi usteltzeaz zeuden gaztak erabiltzen zituzten "gazta-manteka" egiteko. "Gazta-manteka" nola egiten den azaltzen du.

11. Gazta-ustela

- **Erref:** TOL-027/016
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:18:34. **Bukatu:** 00:19:37
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza

Laburpena:

Lehen, nahi izaten zuten gazteren bat usteltzea. Pakitak gustuko zuen. Gazta-ustela saldu egiten zuten.

12. Etxeko ogia

- **Erref:** TOL-027/020
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:22:03. **Bukatu:** 00:24:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

Denbora gutxian ezagutu zuen garia etxean. Nafarroatik ekartzen zuten irina. Ogia nola egiten den azaltzen du.

13. Laberako, pago-egurra

- **Erref:** TOL-027/021
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:24:53. **Bukatu:** 00:25:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura

Laburpena:

Labean sua egiteko pago-egurra erabiltzen zuten. Etxean labea zeukaten, eta plazaren ondoan ere bazen beste labe bat.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-04-29

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com